

PRÒLEG

Molt probablement, el títol d'aquest llibre no sorprendrà. Se situa dins del que es considera assumible per una historiografia que ha entès les dones quasi sempre com a consorts en el sentit més ampli o indirecte del terme, és a dir, jugant una mena de paper subaltern o depenent d'aquells que en realitat tenien el poder. Ens hem acostumat tant a llegir els rangs de les dones durant l'etapa de la Catalunya medieval d'aquesta manera, que ens costa molt desviar la nostra mirada d'aquest model o arquetip, i acostar-nos a l'explícita capacitat de creació política que determinava i determina el seu rol en els àmbits o cercles del poder.

El llibre d'Elisenda Albertí, en canvi, mostra una realitat més fonda que ja havia estat insinuada per la historiografia feminista, tot i que, excepte en comptades ocasions, no havia estat concretada en exemples i cròniques específiques com les descrites en aquest text que ara teniu a les mans.

Les Constances, Tereses, Sibil·les, Violants, Blanques o Margarides, per citar-ne alguns exemples, no solament s'afegien a una casa reial o comtal o d'altre rang en la noblesa de Catalunya, per a satisfacció d'un deure de continuïtat dinàstica de la casa del marit, sinó que, a més, i tenint en compte que algunes d'elles darrere d'aquest objectiu procreaven al llarg de més de vint anys de manera contínua o discontinua, participaven activament en les decisions polítiques, eren responsables de territoris sencers durant anys llargs en absència dels marits, planejaven annexions territorials i a voltes fins i tot interve-

nien en les sessions de corts. El seu paper, doncs, tal com revela el llibre d'Elisenda Albertí, supera el que ha anat instal·lant-se en el nostre imaginari, fruit de molts segles d'historiografia androcèntrica que no ha recollit quasi mai el significatiu paper de les dones i la contribució que han suposat les seves accions en la configuració d'una realitat nacional concreta.

Aquesta absència ens ha portat a entendre sempre a mitges les passes que, en aquest cas concret, anaven fent les famílies o cases més poderoses de Catalunya. El que queda al marge de la història androcèntrica no són solament quatre noms de dames, reines o abadeses, sinó un entrellat de relacions determinants per a la configuració progressiva d'una dinastia ja sigui aquesta reial, noble, eclesiàstica o mercantil. És a dir, una elit, que direcciona el recorregut d'una conquesta, d'una relació comercial, d'un marc normatiu, d'una cultura al llarg d'uns quants segles. Per això, molt sovint, tenim la sensació que hi ha alguna cosa que se'ns escapa, alguna cosa que no aconseguim entendre de tot allò que ens ha estat relatat del passat. Perquè darrere la crònica dels matrimonis hi ha afegida, a més, la consolidació de la posició de la família exògena a la del marit; darrere la notícia dels naixements hi ha la pressió per construir i/o refermar un sistema relativament incipient de patrilinealitat que s'ocupa de tancar les portes al poder del germà de la dona. Darrere uns vots religiosos hi ha sovint una deserció a la imposició d'un pacte polític, o econòmic, amb el que alguna d'elles no hi estava d'acord; darrere les noces d'un príncep, la intenció d'una reina de garantir o refermar el poder *dels seus*, amb les conseqüències econòmiques, polítiques i culturals subsegüents. Intencions / actuacions.

D'incidència política de les dones, n'hi havia. Negar-la ha estat un dels grans errors de la historiografia i ha suposat un estrepitós delictes de mentida, i la veritat, com tothom sap s'acaba sabent. De la mateixa manera que les dames referides

en aquest text se'ns desvetllen actives i no assegurades eternament darrere una finestra tot escoltant avorridíssims acords de llaüt, acabarem sabent com van ser les dones les que, el mateix 12 de Setembre de 1714, van obrir les portes dels negocis i les botigues del barri del Born com a manera de mostrar la capacitat invicta d'una ciutat que es resistia a lamentar-se, i volia oferir-se resistent en allò que mal podia fer: mantenir-se activa i presentar-se amb la insolència que reproduïx una coneguda obra teatral (*los muertos que vos matais, gozan de buena salud...*). O la coratjosa lluita que van protagonitzar unes dames de Girona, del batalló de *Señoras Mujeres*, liderades per Lucía Fritz Gerard, referida per Galdós al seu episodi nacional *Gerona* enmig del setge napoleònic. Haver-ne, n'hi ha, doncs, i molt més enllà que la referida participació de les dones en política a partir de la Segona República. Abans i sense dret a vot, ja existíem.

Cal incorporar aquesta perspectiva intencionada i de llarg recorregut cap al passat, rellegir i restaurar el valor de les dades que hi són, més enllà de la historiografia nínxol que encasella i genera quasi disciplines a part. La història de les dones és la història, i és partint d'aquesta premissa com finalment podrem resoldre no solament l'enigma d'una genealogia femenina, sinó realment entendre, comprendre la nostra història.

MARTA SELVA MASOLIVER
Presidenta de l'Institut Català de les Dones